

УДК 343.9:328.185-048.66

DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2563147>

А.Ю. ДЗЮБА,

молодший науковий співробітник сектору дослідження проблем злочинності та її причин Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса Національної академії правових наук України, м. Харків, Україна; e-mail: anastasiia.dziuba@gmail.com;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7490-3232>

АНТИКОРУПЦІЙНИЙ КОМПЛАЄНС ЯК СКЛАДОВА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

A.YU. DZIUBA,

Junior Researcher, Sector of the Crime and its Causes Research, Academician Stachis Scientific Research Institute for the Study of Crime Problems, National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Kharkiv, Ukraine; e-mail: anastasiia.dziuba@gmail.com;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-7490-3232>

ANTICORRUPTION COMPLIANCE AS A COMPONENT OF ENTERPRISE RISK MANAGEMENT

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Узагальнено сутність понять "ризик", "корупційний ризик", виділено різновиди корупційних ризиків в підприємницькій діяльності. Охарактеризовано антикорупційний комплаєнс як одну з вагомих складових управління ризиками. Розглянуто вимоги основних антикорупційних законів: FCPA (США) і національного законодавства, а також рекомендації регуляторів і міжнародні стандарти (ISO, GARP) в області комплаєнс. Зроблено висновок про необхідність впровадження у національну практику протидії корупції інструментів корпоративної відповідальності. Вказано на необхідність використання неюридичних інструментів (антикорупційна програма навчання персоналу, створення підприємницьких об'єднань), які здатні сформувати належний рівень правової свідомості у підприємницькому середовищі, що є головною умовою протидії корупції у сфері приватної економіки.

Ключові слова: управління ризиками; корупційні ризики; антикорупційний комплаєнс; корупція у приватній сфері

The article summarizes the essence of the concepts of "risk", "corruption risk", highlighted the types of corruption risks in business. Anti-corruption compliance has been characterized as one of the significant components of risk management. The international community views corruption at the present stage as one of the greatest threats to the rule of law, democracy, human rights, integrity, and social justice. That is why one of the main components of the formation and implementation of an effective anti-corruption system is the clear interaction between the states, first of all their law enforcement bodies, at the regional and international levels, participation in measures to combat this negative phenomenon, introduced within the framework of the United Nations, the Council of Europe, Interpol, the International Monetary Fund, the World Bank and other international institutions. The powers of state institutions under the new anti-corruption legislation for Ukraine need revision. It is about the coherence of the activities of the entities engaged in preventing and combating corruption – defining their tasks and powers in this area, establishing their coordination and interaction, etc. Ukraine does not use enough foreign experience to support the effectiveness of the National Anti-Corruption Strategy, which is to establish coordinating and monitoring bodies, as well as to ensure the participation of civil society. The strategy should have a link between priorities, goals, and objectives, have a clear link between tasks and the state budget, a system of indicators for monitoring positive changes in minimizing corruption, a flexible and clear timetable for implementing the strategy. In the context of large-scale corruption, today the emphasis is on eliminating the causes, and not on the fight against concrete manifestations. So, for the legal systems of some developed countries, it is not typical to use in the law the term "struggle" – legislators lay in the legal act the principles of prevention of offenses that are related to a certain sphere of activity. As a rule, it defines the principles and procedure for the interaction of the employees of the enterprise with each other and with other legal entities and individuals, describes the rules of internal and external control, in particular, the issues of reporting, audit, internal inspections and investigations, appropriate training measures are foreseen for the personnel, and establish the rules of personal responsibility of

employees. To develop such a risk management system, companies consider it necessary to use not only international law governing public relations in this area but also international risk assessment methodologies such as UN Global Compact, ICO 31000: 2018 and FERMA. While taking into account all the risks of corruption without exception is an extremely difficult task, private sector enterprises can significantly reduce their vulnerability to unlawful corruption. The combination of effective management of corruption risks, their comprehensive assessment, powerful internal control, as well as the coordination and timely implementation of appropriate anti-corruption measures can significantly reduce the level of corruption risks.

Keywords: *risk management; corruption risks; anti-corruption complicity; corruption in the private sector*

Постановка проблеми

Поряд із адаптацією вітчизняного законодавства та приведенням його у відповідність до міжнародних стандартів запобігання корупційним практикам постає необхідність розробки та удосконалення внутрішніх механізмів боротьби з корупцією у юридичних особах приватного права. Забезпечення дотримання працівниками компаній законодавства про захист персональних даних, інших приписів антикорупційного законодавства, виконання яких підприємствами переважно залежить від дотримання відповідних вимог самими працівниками, виступає, на наш погляд, першорядним.

Останнім часом почало з'являтися, принаймні, в українських фірмах з іноземним капіталом, розуміння того, що виконання поставлених завдань на рівні компанії та створення відповідної корпоративної культури необхідні для мінімізації ризику притягнення до відповідальності службових осіб підприємств приватного права.

З цього приводу, наприклад, серед українських науковців Б.М. Головкін, досліджуючи корупцію та її злочинні прояви у митній сфері, зазначає, що це явище виступає засобом прикриття іншої злочинної діяльності, пов'язаної з переміщенням через митний кордон товарів, предметів та транспортних засобів. Вчений відмічає, що корупційні правопорушення і злочини забезпечують ухилення від адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення митних правил та кримінально правових заборон [1, с.284–287].

В свою чергу, М.І. Мельник у дослідженні корупції як соціального явища і правової категорії ФРН пише про ефективність залучення громадськості до боротьби з корупцією [2, с.111–115]. Серед антикорупційних механізмів, які запроваджуються в Німеччині, вчений підкреслює намір створити реєстр корумпованих фірм. Щодо українських реалій, залежно від характеру та основної мети застосування антикорупційних заходів автор виділяє такі основні напрями протидії корупції: запобігання соціальним передумовам корупції та усунення причин та умов (корупційних ризиків), що сприяють вчиненню корупцій-

них діянь; виявлення, розслідування, розгляд фактів корупційних діянь, притягнення осіб, винних у їх вчиненні, до передбаченої законом відповідальності; вдосконалення антикорупційного законодавства; поновлення законних прав та інтересів фізичних і юридичних осіб, усунення наслідків корупційних діянь [3, с.217–219].

А.В. Мовчан пропонує шляхи реформування системи забезпечення протидії корупції як одного з визначальних напрямів для її подолання. Він зазначає, що зменшення передумов корупції, підвищення соціальної ціни державної служби (престиж, соціальна забезпеченість) і збільшення ризику вчинення корупційного діяння, – це ті складові, які є підґрунтям антикорупційної політики. Охарактеризовані напрями протидії корупції були визначальними в ряді зарубіжних країн (Сінгапур, Польща), які, за визнанням міжнародної спільноти, досягли значних успіхів у цій сфері. Тому підкреслюється важливість поглибленого вивчення закордонних практик запобігання корупційним злочинам [4, с.116–121].

Є.В. Невмержицький в аналізі міжнародного та вітчизняного досвіду протидії корупції обґрунтовує необхідність системного, комплексного підходу до розв'язання проблеми обмеження масштабів корупції в Україні, включення в антикорупційну діяльність додаткових механізмів з урахуванням практики розвинутих країн. Визначено ступінь взаємозв'язку політики подолання корупції з розв'язанням політичних, економічних, соціальних проблем; конкретизуються шляхи боротьби з корупцією з огляду на організаційно-адміністративну, правову, виховну, ідеологічну, політичну сфери [5, с.110–122].

Водночас, ще й дотепер не склалося однозначного тлумачення сутності корупційних підприємницьких ризиків, навіть у зарубіжній науковій літературі. Останнє відбувається через складність самого поняття, його недостатню теоретичну розробку, недостатню законодавчу регламентацію. Значних успіхів у царині вивчення та розробок новітніх антикорупційних програм з урахуванням величезного досвіду дослідження теорії ризиків, у тому числі антикорупційних, досягли науковці зарубіжних країн.

П.Ф. Крістофферсен (Peter F. Christoffersen, 2003), досліджуючи використання фінансових та інших інструментів управління ризиками, доходять до думки, що аналіз реальних корупційних ризиків вимагає визначення джерел їх походження, вимірювання та планів їх викоренення, користуючись відповідною методикою загальних принципів управління ризиками [6]. Ли Шушуан (Shoushuang Li, 2007) вивчає базових причин і умов виникнення корупційних ризиків у сфері діяльності державних компаній і корпорацій, адже детермінанти виникнення та видозмінення явища корупції у приватній сфері вже самі по собі натякають на шляхи унебезпечення корпорацій від таких ризиків [7]. Томас Крюссман (Thomas Kruessman, 2018), досліджуючи саме проблематику комплаєнс-процедур у постсоціалістичних країнах, наводить досить сурову критику існуючого переважно у декларативному сенсі комплексу правил запобігання корупції. Він підводить до незвичного для національної правової школи підходу дослідження запобігання корупційній злочинності шляхом виокремлення корпоративного комплаєнсу та відповідної об'єктивної оцінки корупційних ризиків у діяльності підприємства є необхідним кроком у запобіганні порушень антикорупційного законодавства працівниками юридичної особи приватного права. Оцінка таких ризиків дозволить забезпечити відповідність антикорупційних заходів специфіці діяльності підприємства та сприятиме раціональному використанню ресурсів компанії, що виділяються на відповідні цілі.

Саме тому, задля усунення вказаних прогалин потребує на окрему увагу питання управління ризиками на підприємствах, з урахуванням досвіду США, встановлення чого і є метою статті. Зважаючи, що предметом дослідження є переважно латентні корупційні правопорушення, більшість з яких зазвичай не охоплюється офіційною статистичною звітністю, вивчення цієї категорії корупційної злочинності у приватній сфері видається доволі складним науковим завданням. Тому новизна статті полягає у виділенні переважно національного антикорупційного законодавства, що потребує доопрацювання щодо обов'язкових рекомендацій об'єднання GRECO та міжнародних методик оцінки управління ризиками. Завданням статті є характеристика деяких з найвагоміших національних стандартів запобігання корупції, аналіз провідних європейських стандартів запобігання корупції у приватній сфері та виокремлення можливості управління корупційними ризиками національних підприємств приватного права, враховуючи позитивний досвід зарубіжних країн у запобіганні корупційним злочинам у приватній сфері.

Національні стандарти запобігання корупції

Одним із напрямків діяльності нашої держави є забезпечення інтеграції України в європейський правовий простір з метою розвитку та поліпшення співпраці з Європейським Союзом.

Українські підприємства у своїй діяльності мають відповідати вимогам правил ведення бізнесу, що існують у ЄС, у тому числі й у питаннях антикорупційного комплаєнсу. Україна ратифікувала низку міжнародних угод, зокрема, Конвенцію ООН проти корупції від 31.10.2003 р., Кримінальну конвенцію про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 р. Громадянську конвенцію про боротьбу з корупцією від 04.11.1999 р. Отже, у держави виникли відповідні зобов'язання щодо імплементації вимог, передбачених відповідними угодами, у національне законодавство. Набув чинності новий Закон України "Про запобігання корупції" від 14.10.2014 р.

Водночас, відсутність чітких уявлень, як виникає та розвивається корупція, створює перешкоди на шляху ефективного запобігання цьому негативному соціальному явищу. Відтак, раціональне планування заходів запобігання корупції завжди має відбуватися при чіткому розумінні усього спектру корупційних ризиків. Здійснення об'єктивної оцінки корупційних ризиків у діяльності підприємства є необхідним кроком у запобіганні порушень антикорупційного законодавства працівниками юридичної особи приватного права. Оцінка таких ризиків дозволить забезпечити відповідність антикорупційних заходів специфіці діяльності підприємства та сприятиме раціональному використанню ресурсів компанії, що виділяються на відповідні цілі.

Після одиничних зусиль у сфері корупційного оцінювання, Закон України "Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2018–2020 рр." [9] створює правову основу для таких оцінок [10, с.470]. Центральні органи виконавчої влади та державні підприємства повинні складати антикорупційні програми, які, серед іншого, мають забезпечити наступне: створити методологію оцінки корупційних ризиків у діяльності органу або державного підприємства, причин, які їх породжують та умов, що їх спонукають [11]. Антикорупційна стратегія передбачає, серед іншого, заходи усунення корупційних ризиків, призначення осіб, відповідальних за виконання цих заходів, строки їх виконання та необхідні для досягнення відповідної мети ресурси.

Закон України "Про запобігання корупції" містить приписи, відображені у статтях 61, 62, що покладають певні зобов'язання суб'єктів підприємницької діяльності щодо оцінки та попередження корупційних ризиків. Закон набрав чинності 26.10.2014 р. та містить у статті 63, ч.1, п.2 порядок регулювання корупційних ризиків у діяльності

юридичної особи" [12] у вигляді антикорупційної програми.

Згідно з вищезазначеним Законом (ст.63, ч.1, п.2, ст.11, ч.1, п.7), Національне агентство з питань запобігання корупції є уповноваженим органом, який займається "координацією та наданням методичної допомоги щодо виявлення державними органами, органами влади Автономної Республіки Крим, органами місцевого самоврядування корупціогенних ризиків у своїй діяльності та реалізацією ними заходів щодо їх усунення, у тому числі підготовки та виконання антикорупційних програм" [12] та згідно з ст.12, ч.1, п.11 зобов'язаний "затверджувати методологію оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади, проводити аналіз антикорупційних програм державних органів влади та надавати обов'язкові для розгляду пропозиції до таких програм" [12]. Антикорупційна програма юридичної особи, Положення про антикорупційну політику повинні визначати основні принципи діяльності підприємства щодо негативного ставлення до корупції та встановлювати відповідні правила і процедури, які буде застосовувати підприємство, незалежно від форми власності, у своїй діяльності. Водночас, у чинному законодавстві відсутній вичерпний перелік складників системи комплаєнс.

Відповідно до ст.61 Закону України "Про запобігання корупції", юридичні особи забезпечують розробку та вжиття заходів, необхідних для запобігання і протидії корупції у діяльності юридичної особи. Обов'язок щодо забезпечення оцінки корупційних ризиків та вжиття відповідних антикорупційних заходів покладений на керівників (засновників) відповідних юридичних осіб. Для виявлення та усунення корупційних ризиків у діяльності юридичної особи, за законом, можуть залучатися незалежні експерти. Зокрема, відповідні спеціалісти залучаються для проведення аудиту [12].

Отже, впровадження антикорупційного compliance є необхідною умовою для зайняття підприємницькою діяльністю в Україні. Але обсяги і види процедур системи комплаєнс повинні індивідуально визначатися для кожного окремого підприємства. Останнє пов'язане з тим, що не всім юридичним особам доводиться здійснювати їх на тому ж рівні, що і компаніям, які постійно приймають участь у державних закупівлях, вступають у відповідні відносини з отримання дозвільних документів у певній сфері діяльності, де корупційні ризики є набагато вищими [13, с.249–260].

Європейські стандарти запобігання корупції у приватній сфері та розуміння корупційних ризиків

Аналіз зарубіжного досвіду [14, с.338–342] свідчить, що відчутних успіхів у боротьбі з корупцією досягли країни, в яких використовується комплексний підхід до запобігання корупції, що передбачає застосування системи політичних, правових, організаційних, економічних та інших заходів, спрямованих на усунення її причин. Україна намагається наблизитися до країн, які планують свої заходи запобігання корупції на основі поглиблених досліджень і розуміння причин виникнення корупції. VCAs ("вразливість до корупційного оцінювання") може бути проведена шляхом оцінки та моніторингу корупційних ризиків в українських – як державних установах, так і в установах приватного права, відповідно до європейських стандартів та кращих світових практик [15]. Подальше дослідження досвіду розвинених країн дозволяє забезпечити відповідним інструментарієм та методами для управління саме корупційними ризиками, яке державні та недержавні установи здійснюють відповідно до своїх конкретних потреб і для самооцінки відповідних корупційних ризиків.

Відомо, що одним із перших законів, яким була передбачена кримінальна відповідальність за корупційні правопорушення серед зарубіжних країн, був так званий FCPA (Foreign Corrupt Practices Act) – Закон про запобігання корупції за кордоном, що набув чинності у США в 1977 році. Головною метою цього Закону було запобігання та створення відповідних умов для ненадання неправомірної вигоди іноземним службовим особам підприємствами зі Сполучених Штатів. По-друге, створювались умови для більшої прозорості у фінансовій звітності. По-третє, формувалося конкурентне середовище для компаній США, що діяли за кордоном [6, с.21–22]. Слід зауважити, що застосування норм закону США про протидію корупції за кордоном (FCPA) в Україні, на відміну від Bribery Act, виходить не стільки з внутрішніх антикорупційних документів компанії (тобто *антикорупційні політики*), а з комплаєнс-програми у цілому.

Загальновизнані принципи управління ризиками (всього їх налічується 89) розроблені незалежною світовою організацією Generally Accepted Risk Principles (GARP) та складаються з двох основних частин – стратегії ризик-менеджменту та організації ризик-менеджменту [17]. GARP-FRM (Загальна Асоціація Професіоналів по Ризикам – Управління Фінансовими

Ризиками) – це практика збереження економічної цінності в компанії за допомогою використання фінансових та інших інструментів управління ризиками. До їх числа належать: операційний ризик, кредитний та ринковий ризик, валютний ризик, ризик порушення закону, зокрема й антикорупційного, ризик нестабільності, ліквідності, ризик інфляції, бізнес та правовий ризик, репутаційний та секторний ризик тощо. Подібно до відповідних принципів загального управління ризиками, як зазначає П.Ф. Крістофферсен (Peter F. Christoffersen, 2003), аналіз корупційних ризиків вимагає визначення їх джерел походження, вимірювання та планів їх викоренення [6].

Слід зазначити, що у сучасній вітчизняній юридичній літературі *ризик* переважно розглядається в аспекті страхового випадку як можливість втрати відповідного майна або завдання певної шкоди і як відповідальність за втрату або відповідне пошкодження, якщо таке відбудеться [18, с.63–70]. У даному контексті основні завдання спеціалістів з управління ризиками полягають у розпізнанні та в оцінці певного ризику, а також у пом'якшенні його можливих наслідків ще до настання відповідних негативних наслідків. Міжнародний стандарт, закріплений у ISO 31000:2018, називається "Загальні принципи управління ризиками. Принципи і керівні вказівки" та містить визначення ризику [19], під яким розуміється негативний або позитивний вплив, що чинить невизначеність на результати діяльності організації.

Управління корупційними ризиками підприємства

Керуючись визначенням ризику, як "можливості настання несприятливої події (результату)" [20] та поняттям корупції, що наведене у Законі України "Про запобігання корупції" [12], можна сконструювати наступне поняття корупційного ризику. *Корупційний ризик* – це ймовірність (можливість) проявів корупції та настання несприятливих (негативних) наслідків, викликаних такими проявами. В контексті діяльності як державних компаній і корпорацій, так і підприємств приватного сектору під несприятливими наслідками мають розумітися не лише наслідки у вигляді матеріальних та інших збитків підприємства, але й правові – пов'язані з настанням юридичної відповідальності, що застосовуються як до самого підприємства, так і до його службових осіб. Крім того, до можливих несприятливих наслідків відноситься втрата репутації підприємства, що в умовах добросовісної конкуренції швидше за все призведе до певних фінансових втрат.

Корупційні ризики випливають з певних умов (причин). Вони, у свою чергу, обумовлюють настання певної події, що викликає, обумовлює ризик. Причина визначає внутрішні джерела активності процесів або об'єктів, що породжують ризики. Фактором ризику є стан процесу або об'єкта, який сприяє реалізації ризику. Дані поняття цілком можна використовувати при характеристиці корупційних ризиків у будь-якій (як державна, так і приватна) сфері господарської діяльності. Серед базових причин і умов виникнення корупційних ризиків у сфері діяльності державних компаній і корпорацій, на думку Ли Шушуан (Shoushuang Li, 2007), є наступні: існування монополій у державному та приватному секторах; нестабільність законодавства (правові ризики можуть виникати внаслідок невизначеності у праві, прогалин у законодавстві, змін у правовому регулюванні певних відносин); відсутність відповідальності за деякі корупційні практики в приватному секторі; інституційні ризики; недостатність зовнішнього, внутрішнього чи громадського контролю тощо; ризики неправної поведінки певних суб'єктів господарювання [7, с.2–3].

Таким чином, корупційні ризики носять комплексний характер і мають правову, економічну, політичну та інші складові. Водночас, у кримінологічній науці дотепер існує певне бачення корупційного ризику як ризику порушення вимог антикорупційного законодавства у контексті загальної теорії ризик-менеджменту. Відповідний перелік типових корупційних ризиків щодо діяльності державних установ та заходи, необхідні щодо їх усунення (мінімізації) було сформульовано НАЗК 04.01.2018 р. [21]. Що ж стосується роз'яснень на законодавчому рівні питань, пов'язаних із запобіганням корупційних ризиків у царині приватного права, то вони відсутні й дотепер. Слід додати, що у вітчизняному галузевому законодавстві також чітко не сформульовано поняття правомірності підприємницького ризику і необхідні в цьому випадку гарантії зайняття підприємницькою діяльністю, що стримує вживання обґрунтованих ризикових рішень у підприємницькій практиці [22, с.189–199], розмиває межі відповідальності за наслідки рішень, прийнятих як наслідок зловживання відповідними повноваженнями.

Для управління корупційними підприємницькими ризиками суб'єкти господарювання розробляють відповідні антикорупційні програми, тобто чинний антикорупційний комплаєнс. Для повноцінної реалізації антикорупційної програми

необхідно розробити методики визначення корупційних ризиків. Такі методики мають реалізовуватись у компаніях та корпораціях приватного права, із урахуванням особливостей правових статусів даних організацій та їх працівників. Доцільним також видається впровадження методик забезпечення обліку стандартів управління ризиками, що закріплені у Типовій інструкції з оцінки ризиків ООН (UN Global Compact) [23], стандартах управління ризиками ISO 31000:2018 [19] та FERMA [24].

Висновки

1. Зазначимо, що під час розробки та адаптації антикорупційного комплаєнса слід приділяти увагу удосконаленню чинного національного законодавства, яке передбачає заборону на вчинення тих чи інших неправомірних дій. Серйозного доопрацювання потребує антикорупційне законодавство України, зокрема "Про державну службу", "Про статус народного депутата України", "Про місцеве самоврядування", "Про місцеві державні адміністрації" тощо. На наш погляд, терміново слід повернутися до раніше скасованого Закону "Про відповідальність юридичних осіб за корупційні правопорушення". Така відповідальність юридичних осіб – обов'язкова вимога "Конвенції ООН проти корупції", яку Україна ратифікувала. Такі ж рекомендації містяться в Конвенції РЄ "Про корупцію у контексті кримінального права", яка передбачає відповідальність юридичних осіб за дачу хабара, посередництво та відмивання грошей, вчинених в особистих інтересах будь-якою особою, що діяла як приватна особа, чи як представник тієї чи іншої юридичної особи або обіймає керівну посаду у цій юридичній особі. Ця норма є однією з обов'язкових рекомендацій об'єднання GRECO (група держав проти корупції) Ради Європи і діє у більшості розвинутих країн. Таким чином держава забезпечить у приватній сфері, де її вплив обмежений, правові методи запобігання корупції.

2. Окрім того, суб'єктам господарювання приватного сектору потрібно впроваджувати у

своєї діяльності сукупність правил, що охоплюють весь процес управлінської діяльності підприємства, бажано – в окремому документі. Зазвичай, у ньому визначаються принципи і порядок взаємодії працівників підприємства як між собою, так і з іншими юридичними та фізичними особами, описуються правила внутрішнього і зовнішнього контролю, зокрема – питання звітності, аудиту, внутрішніх перевірок та розслідувань, передбачаються відповідні навчальні заходи серед персоналу, та встановлюються правила персональної відповідальності працівників. Для розробки такої системи управління ризиками підприємства вважаємо за необхідне використання не тільки міжнародного законодавства, що регулює суспільні відносини в даній царині права, а й міжнародних методик оцінки управління ризиками, таких як UN Global Compact), ISO 31000:2018 та FERMA.

3. Хоча урахування усіх без виключення корупційних ризиків є надзвичайно складним завданням, підприємства приватного сектору у своїй діяльності можуть значною мірою зменшити свою вразливість від протиправних корупційних дій. Поєднання ефективного управління корупційними ризиками, їх комплексної оцінки, потужного внутрішнього контролю, а також координація та своєчасна реалізація відповідних антикорупційних заходів може суттєво зменшити рівень корупційних ризиків.

Конфлікт інтересів

Як автор заявляє, не існує будь-якого конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Робота підготовлена відповідно до планів проведення наукових досліджень НДІВПЗ НАПрН України за темою "Кримінологічні проблеми запобігання корупції у приватній сфері" (№ держ. реєстрації 0117U000280), затвердженої постановою Президії НАПрН України від 21.06.2016 р. № 97/7 та постановою № 6/5 Вченої ради Інституту від 28.12.2016 р.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Головін Б. М. Поняття корупційної злочинності у митній сфері. Традиції та новачі юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 19 травня 2017 р.) У 2-х т. Т. 2 / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса: Видавничий дім "Гельветика", 2017. С. 285–287.
2. Мельник М. І. Німеччина на шляху боротьби з корупцією. *Право України*. 1997. № 11. С. 111–115.
3. Мельник М. І. Корупція – корозія влади (соціальна сутність, тенденції та наслідки, заходи протидії) : монографія. К.: Юрид. думка, 2004. 399 с.
4. Мовчан А. В. Актуальні проблеми корупції в Україні. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 116–121.

5. Невмержицький Є. В. Боротьба з корупцією в Україні: порівняльно-правовий аспект. *Історико-політичні студії*. 2014. № 2. С. 110–122.
6. Peter F. Christoffersen. *Elements of Financial Risk Management*. San Diego: Academic Press, 2003. 214 p.
7. Shoushuang Li. *The Legal Environment and Risks for Foreign Investment in China*, Berlin. 2007. XXII. 320 p.
8. Kruessmann T. The International Partnership against Corruption in Sport (IPACS) and the quest for good governance. URL: https://www.asser.nl/SportsLaw/Blog/post/the-international-partnership-against-corruption-in-sport-ipacs-and-the-quest-for-good-governance-in-sports-of-brave-men-and-rotting-fish-by-thomas-kruessmann?fbclid=IwAR0Q7Qc7GI_w2TbC-gKxTn5NRqdC3w1mNRi2ZPTiCrVPgawKMmI9-pJbkSg.
9. Проект Закону України "Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2018–2020 роки". URL: <https://nazk.gov.ua/proekt-zakonu-ukrayiny-pro-zasady-derzhavnoyi-antikorupciynoyi-polityky-v-ukrayini-antikorupciyna>.
10. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.08. Київ, 2015. 470 с.
11. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки: Закон України від 14.10.2014 № 1699–VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 46. Ст. 2047.
12. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700–VII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>.
13. Дзюба А. Ю. Деякі проблеми запобігання корупції у публічній та приватних сферах. *Питання боротьби зі злочинністю*. 2017. Вип. 33. С. 249–260.
14. Чубата Л. Міжнародний досвід боротьби з проявами корупції. *Часопис Київського університету права*. 2010. № 2. С. 338–342.
15. USAID. Управління корупційними ризиками в державній службі України (Процедури оцінки корупційних ризиків в діяльності посадових осіб). URL: https://vkksu.gov.ua/userfiles/technical_book.pdf.
16. Антикорупційний комплаєнс: посібник для програми з підготовки осіб, відповідальних за реалізацію антикорупційної програми. URL: <http://cgra.com.ua/wp-content/uploads/2018/07/Compliance.pdf>.
17. Перспективи розвитку світової економіки: Річний звіт МВФ за 2018 р. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2018/eng/assets/pdf/imf-annual-report-2018.pdf>.
18. Кравченко В. А. Виявлення та опис підприємницьких ризиків: практичний алгоритм для українського бізнесу. *Вісник Запорізького національного університету*. 2008. № 1 (3). С. 63–70.
19. ISO 31000:2018. Risk management – Guidelines. URL: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:31000:ed-2:v1:en>.
20. Чуприна І. В. Поняття та класифікація ризиків у підприємницькій діяльності. *Збірник наукових праць ВНАУ*. 2012. № 4 (70). С. 188.
21. Додаток 2 до Методичних рекомендацій щодо підготовки антикорупційних програм органів влади (глава 3 розділу III). URL: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/no_1531_zminy_do_metod_rekomendaciy.pdf.
22. Шепеленко О. В. Управління підприємницькими ризиками суб'єкта господарювання. *Економічні науки: Вісник ДонНУЕТ*. 2011. № 4 (52). С. 189–199.
23. UN Global Compact. Risk Assessment Guide. N. Y., 2013. URL: http://cop-advanced.org/sites/default/files/docs/RESSOURCES/Lutte_contre_la_corruption/AGuideforAntiCorruptionRiskAssessment.pdf.
24. FERMA Risk Management Benchmarking Survey. URL: http://www.amrae.fr/sites/default/files/2012_10_fermarmsurvey_execsummary_e yaxacs_c.pdf.

REFERENCES

1. Holovkin, B. M. (2017). Ponyattya koruptsiynoyi zlochynnosti u mytniy sferi. [Concept of corruption crime in the customs sphere]. In: Ul'yanova, H. O. (Red.). *Tradytsiyi ta novatsiyi yurydychnoyi nauky: mynule, suchasnist', maybutnye: materialy Mizhnarodnoyi naukovo-praktychnoyi konferentsiyi* (m. Odesa, 19 travnya 2017 r.). U 2-kh t. T. 2. Odesa: Vydavnychyy dim "Hel'vetyka" (s. 285–287) (in Ukr.).
2. Mel'nyk, M. I. (1997). Nimechchyna na shlyakhu borot'by z koruptsiyeyu [Germany on the Way to Fight Corruption]. *Pravo Ukrayiny*, (11). 111–115 (in Ukr.).
3. Mel'nyk, M. I. (2004). *Koruptsiya – koroziya vlady (sotsial'na sutnist', tendentsiyi ta naslidky, zakhody protydiy): monohrafiya* [Corruption - corrosion of power (social essence, tendencies and consequences, measures of counteraction): monograph]. Kyiv: Yuryd. dumka (in Ukr.).

4. Movchan, A. V. (2017). Aktual'ni problemy koruptsiyi v Ukrayini [Actual Problems of Corruption in Ukraine]. *Visnyk kryminal'noho sudochynstva*, (1). 116–121 (in Ukr.).
5. Nevmerzhyts'kyy, YE. V. (2014). Borot'ba z koruptsiyeyu v Ukrayini: porivnyal'no-pravovyy aspekt [Fighting Corruption in Ukraine: A Comparative Legal Aspect]. *Istoryko-politychni studiyi*, (2). 110–122 (in Ukr.).
6. Peter, F. (2003). Christoffersen. Elements of Financial Risk Management. San Diego: Academic Press, 214 p.
7. Shoushuang, Li. (2007). The Legal Environment and Risks for Foreign Investment in China, Berlin. 22. 320 p.
8. Kruessmann, T. The International Partnership against Corruption in Sport (IPACS) and the quest for good governance. Retrieved from: https://www.asser.nl/SportsLaw/Blog/post/the-international-partnership-against-corruption-in-sport-ipacs-and-the-quest-for-good-governance-in-sports-of-brave-men-and-rotting-fish-by-thomas-kruessmann?fbclid=IwAR0Q7Qc7GI_w2TbC-gKxTn5NRqdC3w1mNRi2ZPTiCrVPgawKMml9-pJbKsg.
9. *Proekt Zakonu Ukrayiny "Pro zasady derzhavnoyi antykoruptsiynoyi polityky v Ukrayini (Antykoruptsiyna stratehiya) na 2018–2020 roky"* [Draft Law of Ukraine "On the Principles of State Anti-Corruption Policy in Ukraine (Anticorruption Strategy) for 2018-2020"]. Retrieved from: <https://nazk.gov.ua/proekt-zakonu-ukrayiny-pro-zasady-derzhavnoyi-antykorpucynoyi-polityky-v-ukrayini-antykorpucynna> (in Ukr.).
10. Busol, O. YU. (2015). *Protydiya koruptsiyniy zlochynnosti v Ukrayini u konteksti suchasnoyi antykoruptsiynoyi stratehiyi* [Countering Corruption Crime in Ukraine in the Context of Modern Anti-Corruption Strategy]. Doctor's thesis (12.00.08). Kyiv (in Ukr.).
11. Pro zasady derzhavnoyi antykoruptsiynoyi polityky v Ukrayini (Antykoruptsiyna stratehiya) na 2014–2017 roky [On the Principles of State Anti-Corruption Policy in Ukraine (Anticorruption Strategy) for 2014-2017]. *Zakon Ukrayiny* (14.10.2014 No 1699–7). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, (46). 2047 (in Ukr.).
12. *Pro zapobihannya koruptsiyi* [On the Prevention of Corruption]. *Zakon Ukrayiny* (14.10.2014 No 1700–7). Retrieved from: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18> (in Ukr.).
13. Dzyuba, A. YU. (2017). Deyaki problemy zapobihannya koruptsiyi u publichniy ta pryvatnykh sferakh [Some Problems of Preventing Corruption in the Public and Private Spheres]. *Pytannya borot'by zi zlochynnistyu*, (33). 249–260 (in Ukr.).
14. Chubata, L. (2010). Mizhnarodnyy dosvid borot'by z proyavamy koruptsiyi [International Experience in Fighting Corruption]. *Chasopys Kyivivs'koho universytetu prava*, (2). 338–342 (in Ukr.).
15. *USAD. Upravlinnya koruptsiynymy ryzykamy v derzhavniy sluzhbi Ukrayiny (Protsedury otsinky koruptsiynykh ryzykiv v diyal'nosti posadovykh osib)* [USAD Management of Corruption Risks in the Civil Service of Ukraine (Procedures for Assessing Corruption Risks in the Activities of Officials)]. Retrieved from: https://vkksu.gov.ua/userfiles/technical_book.pdf (in Ukr.).
16. *Antykoruptsiynyy komplayens: posibnyk dlya prohramy z pidhotovky osib, vidpovidal'nykh za realizatsiyu antykoruptsiynoyi prohramy* [Anticorruption Compliance: A Manual for a Training Program for Persons Responsible for the Implementation of the Anti-Corruption Program]. Retrieved from: <http://cgpa.com.ua/wp-content/uploads/2018/07/Compliance.pdf> (in Ukr.).
17. *Perspektyvy rozvytku svitovoyi ekonomiky: Richnyy zvit MVF za 2018 r.* [Prospects for the development of the world economy: IMF Annual Report for 2018]. Retrieved from: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2018/eng/assets/pdf/imf-annual-report-2018.pdf> (in Ukr.).
18. Kravchenko, V. A. (2008). Vyyavlennya ta opys pidpryyemnyts'kykh ryzykiv: praktychnyy alhorytm dlya ukrayins'koho biznesu [Identification and description of entrepreneurial risks: a practical algorithm for Ukrainian business]. *Visnyk Zaporiz'koho natsional'noho universytetu*, 1(3). 63–70 (in Ukr.).
19. ISO 31000:2018. Risk management – Guidelines. Retrieved from: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:31000:ed-2:v1:en>.
20. Chupryna, I. V. (2012). Ponyattya ta klasyfikatsiya ryzykiv u pidpryyemnyts'kiy diyal'nosti [Concept and classification of risks in entrepreneurial activity]. *Zbirnyk naukovykh prats' VNAU*, 4(70). 188 (in Ukr.).
21. *Dodatok 2 do Metodychnykh rekomendatsiy shchodo pidhotovky antykoruptsiynykh prohram orhaniv vlady (hlava 3 rozdil 3)* [Annex 2 to the Methodological Recommendations on Preparing Anti-Corruption Programs of Authorities (Chapter 3, Section 3)]. Retrieved from: https://nazk.gov.ua/sites/default/files/no_1531_zminy_do_metod_rekomendaciy.pdf (in Ukr.).
22. Shepelenko, O. V. (2011). Upravlinnya pidpryyemnyts'kymy ryzykamy sub'yekta hospodaryuvannya [Business risk management of the entity]. *Ekonomichni nauky: Visnyk DonNUET*, 4(52). 189–199 (in Ukr.).
23. UN Global Compact. Risk Assessment Guide. N. Y., 2013. Retrieved from: http://cop-advanced.org/sites/default/files/docs/RESSOURCES/Lutte_contre_la_corruption/AGuideforAntiCorruptionRiskAssessment.pdf.

24. FERMA Risk Management Benchmarking Survey. Retrieved from:

http://www.amrae.fr/sites/default/files/2012_10_fermarmsurvey_execsummary_e yaxacs_c.pdf

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:

Форум права: 54 pp. 23–31.

Related identifiers:

10.5281/zenodo.2563147

http://forumprava.pp.ua/files/023-31-2019-1-FP-Dziuba_5.pdf

http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2019_1_5.pdf

License (for files):

Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 29.10.2018

Accepted: 16.01.2019

Published: 30.01.2019

Cite as:

Дзюба, А. Ю. (2019). Антикорупційний комплаєнс як складова управління ризиками підприємства. *Форум Права*, 54(1). 23–31. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2563147>

Dziuba, A. Yu. (2019). Antykoruptsiynyy komplayens yak skladova upravlinnya ryzykamy pidpryyemstva [Anticorruption Compliance as a Component of Enterprise Risk Management]. *Forum Prava*, 54(1). 23–31. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.2563147>.